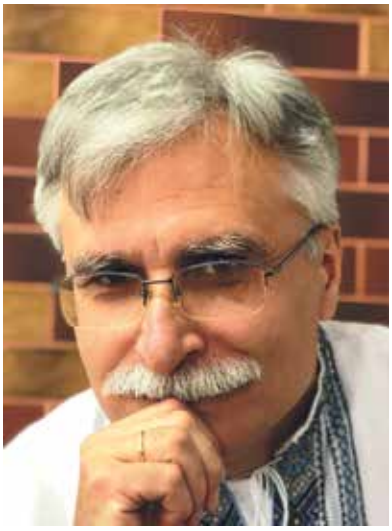
Forensic Science, 4'2026
ISSN: 3083-6085 (print), 3083-6093 (online)

УДК 343.98(477)
DOI https://doi.org/10.32782/forensic.science.2026.4.18

Сергій Рогалін
старший науковий співробітник,
Національний науковий центр «Інститут судових експертиз
ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України
https://orcid.org/0000-0002-1934-8977

КОМПЕТЕНЦІЯ ЕКСПЕРТІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ ЗА ФАКТАМИ ВИКРАДЕННЯ ЕЛЕКТРИЧНОЇ ЕНЕРГІЇ

У контексті розбудови судової електротехнічної експертизи розглянуто становлення та розвиток застосування спеціальних знань під час розслідування кримінальних правопорушень за фактами викрадення електричної енергії та компетенції експертів у цих провадженнях. Метою роботи є аналіз становлення та розвитку поняття «компетенції експертів», визначення складових структури спеціальних знань і процесуальні вимоги законодавчих норм, які системно визначають компетенцію експертів. Методологічну основу дослідження становлять загальнонаукові методи та спеціальні методи, зокрема аналізу, синтезу й узагальнення, а також діалектичного та порівняльного методів. Розкрито теоретичні та прикладні аспекти поняття «спеціальних знань» і застосування спеціальних знань для правового забезпечення доказів у досудовому розслідуванні або в судовому розгляді як процесуальну норму для вирішення завдань слідства у випадках викрадення електричної енергії. Зазначено, що процесуальне використання інших форм спеціальних знань без призначення проведення судової електротехнічної експертизи є недостанім засобом для вирішення питань слідства у випадках викрадення електричної енергії. Доведено, що висновок експерта є самодостатнім, тобто завершеним результатом дослідження та повним втіленням спеціальних знань судового експерта в питанні, що вирішується за експертним завданням уповноважених осіб за наявними вихідними даними матеріалів справи. Сформульовані складові структури спеціальних знань і процесуальні вимоги законодавчих норм, які системно визначають компетенцію експертів, залучених до участі в кримінальному провадженні під час досудового розслідування випадків викрадення електричної енергії.

***Ключові слова**: компетенція експерта, спеціальні знання, спеціальна підготовка, стажування, атестація, кваліфікація судового експерта.*

Мета статті. Проаналізувати становлення та розвиток питань щодо компетенції експертів у кримінальному провадженні. Зафіксувати наявний сучасний стан розробки зазначених питань. Визначити складові структури спеціальних знань і процесуальні вимоги законодавчих норм, які системно визначають компетенцію експертів, залучених до участі в кримінальному провадженні під час досудового розслідування випадків викрадення електричної енергії.

Методи дослідження. Достовірність отриманих результатів та висновків, що ґрунтувалися на аналізі останніх наукових досліджень і концептуальних основах судово-експертних досліджень, забезпечено використанням комплексу загальнонаукових і спеціальних методів, зокрема аналізу, синтезу й узагальнення, а також діалектичного та порівняльного методів.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Застосування різних форм спеціальних знань у кримінальному проводженні та детальний аналіз можливостей застосування спеціальних знань були предметом

досліджень багатьох науковців-криміналістів. Переважна більшість дослідників переймалися можливостями застосування спеціальних знань судовим експертом та його правовим статусом як суб'єкта судової експертизи в кримінальному провадженні. Дослідження в цьому напрямі проводили А. М. Тимчишин [24], А. В. Дудич [7], В. А. Бідняк, Г. С. Бідняк та К. О. Чаплинський [1], А. В. Боднар [2], Л. В. Максимів [12], Є. Є. Демидова разом з О. М. Домашенко, І. А. Колесніковою та К. В. Латиш [6], а також Н. М. Сенченко разом із М. С. Ющенко [20], А. В. Галушко [5], І. В. Пиріг [15; 11], Е. Б. Сімакова-Єфремян [21; 22; 23], В. Ю. Шепітько [25], М. Г. Щербаковський [26; 27; 28], Н. І. Клименко [9] та багато інших.

Однією із процесуальних (передбачених КПК України) форм застосування спеціальних знань на стадії досудового розслідування є участь експерта в кримінальному провадженні. На відміну від спеціальних знань спеціалістів, що залучаються в кримінальному провадженні для виконання певних дій, обмежених статтею 71 КПК України [10, ст. 71], які можна схарактеризувати як реалізацію наявних спеціальних (фахових) знань залученого спеціаліста, проведення дослідження в судовій експертизі є самодостатнім, тобто завершеним процесом дослідження з наданням відповідного висновку, що є повним втіленням спеціальних знань судового експерта в питанні, яке вирішується за експертним завданням уповноважених осіб за наявними вихідними даними матеріалів справи. Повнота застосування експертом спеціальних знань у судовій експертизі є не тільки реалізацією експертом можливості застосування його спеціальних знань, оскільки вимога щодо повноти проведення дослідження є його обов'язком: «провести повне дослідження і дати обґрунтований та об'єктивний письмовий висновок» [17, ст. 12], яка є законодавчо закріпленою. Крім того, Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень (далі – Інструкція) вимагає це виконати особисто, а саме: «особисто провести повне дослідження, дати обґрунтований та об'єктивний письмовий висновок на поставлені питання…» [8, п. 2.2]. Разом із тим законодавча вимога щодо обов'язку проведення повного дослідження потребує від експерта в разі недостатності вихідних даних, що необхідні для вирішення експертного завдання в кримінальному провадженні, заявити клопотання про надання додаткових матеріалів і зразків та вчинення інших дій, пов'язаних із проведенням експертизи [8, п. 2.1], про що зазначає Інструкція у пункті 2.1, який визначає цю дію як одне з прав експерта. Виходячи з дотримання положення щодо права отримати необхідні додаткові вихідні дані від слідчого, подання такого клопотання експертом у законодавчий вимозі щодо необхідності особистого проведення повного дослідження фактично стає обов'язком експерта. Разом із тим отриманий умовивід щодо обов'язку проведення експертом повного дослідження спирається на законодавчу норму про необхідність «максимального використання досягнень науки і техніки», що закріплено безпосередньо в Законі України «Про судову експертизу» [17] та на що звертали увагу І. В. Пиріг та Г. С. Бідняк [19, с. 19], М. Г. Щербаковський [28, с. 20], Л. М. Головченко, А. І. Лозовий, Е. Б. Сімакова-Єфремян [14, с. 17] та багато інших науковців.

Отже, отримання результату проведення повного дослідження є для експерта обов'язковим і самодостатнім процесом його реалізації в особистому застосуванні спеціальних знань в обсязі максимального рівня розвитку науки та техніки. Такий умовивід дає змогу поставити питання щодо необхідної компетентності та меж компетенції судового експерта під час виконання завдань, що вирішуються.

Викладення основного матеріалу дослідження. З урахуванням мети цього дослідження розглянемо питання компетентності та компетенції експерта в кримінальних провадженнях за фактами викрадення електричної енергії.

Тлумачний словник надає такі визначення понять: «КОМПЕТЕНТНІСТЬ – Поінформованість, обізнаність, авторитетність. КОМПЕТЕНЦІЯ – 1. Добра обізнаність із чим-небудь. 2. Коло повноважень якої-небудь організації, установи або особи» [4, с. 568]. Наведені тлумачення можна позначити в такому розподілі:

1) фахова обізнаність експерта, володіння ним певним обсягом спеціальних знань, рівень яких відповідає сучасним досягненням науки та техніки в конкретній галузі, яку М. Г. Щербаковський та Л. П. Щербаковська

формулюють як «наукова компетенція експерта» [29];

2) повноваження в застосуванні експертом наявного у нього рівня спеціальних знань.

Слід зазначити, що лише друге тлумачення поняття, що розглядається, має правовий аспект. Н. І. Клименко із цього приводу зазначає, що законодавець встановлює права й обов'язки судового експерта та цим самим визначає правовий аспект його компетенції [9, с. 14]. Тобто компетенція судового експерта визначається певними положеннями Кримінального процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Господарського процесуального кодексу України, Кодексом адміністративного судочинства України, Законом України «Про судову експертизу», Інструкцією про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень тощо. Згідно з положеннями зазначених нормативно-правових документів та інших нормативно-правових актів суттєвим важливим чинником у процесуальній особливості компетенції експерта є наявність у нього спеціальних знань, і хоча нормотворець оперує цією мовною конструкцією (найширше застосування – в Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень), саме поняття спеціальних знань є законодавчо невизначеним. Багато науковців визначалися щодо поняття «спеціальні знання», їх дослідження були спрямовані на історичні основи його формування в законодавчому полі, а також у практиці застосування. Цікавим є ґрунтовне дослідження питання генезису поняття спеціальних знань і доктринальних підходів до поняття та змісту спеціальних знань, які надає А. М. Тимчишин [24]. У формуванні поняття спеціальних знань А. М. Тимчишин виокремлює описово-емпіричний період, інтеграційно-технологічний період і теоретико-практичний період сьогодення, у якому автор характеризує галузь спеціальних знань як окремі й самостійні наукові знання. Б. В. Романюк вважає, що спеціальні знання – це сукупність науково-обґрунтованих відомостей окремого (спеціального) виду, якими володіють особи-спеціалісти в рамках будь-якої професії у різних галузях науки, техніки, мистецтва та ремесла та які відповідно до норм кримінально-процесуального законодавства використовують для успішного вирішення завдань кримінального судочинства [19, с. 55]. Не можна погодитись із такою думкою, оскільки визначення Б. В. Романюком поняття «спеціальні знання» нерозривно пов'язано з умовою «успішного вирішення задач кримінального судочинства». Хибність цього визначення є очевидною, наприклад, для випадку недостатності вихідних даних, наданих слідчим для проведення судової експертизи, що не дає змоги суб'єкту експертизи – обізнаному фахівцю, який володіє певним багажем знань у відповідній ґалузі, – дійти категоричного висновку не через відсутність або обмежений обсяг наявних у нього знань, а з об'єктивних причин різної природи. Разом із тим наведений приклад виявляє існування ще одного важливого чинника – достатнього обсягу в носія спеціальних знань, тобто необхідного обсягу цих знань у певного суб'єкта судової експертизи. На це звертали увагу М. Г. Щербаковський та Л. П. Щербаковська у визначенні категорії «компетенція» та виокремлювали як окрему її складову – «індивідуальну компетенцію експерта» [29]. На індивідуальній компетенції зроблено наголос і у визначенні, яке надає А. М. Тимчишин: «…під спеціальними знаннями у кримінальному процесі України пропонуємо розуміти апробовані наукові знання, практичні вміння та навички, які сформувалися в особи під час здобуття професійної освіти, проходження спеціальної підготовки, курсів підвищення кваліфікації, досвіду роботи тощо і які можна використати відповідно до процедурних правил кримінально-процесуального закону для вирішення завдань кримінального провадження» [24, с. 96]. Особиста складова в набутті суб'єктом судової експертизи певного обсягу знань присутня і у визначенні, яке надає О. О. Бондаренко: «…під спеціальними знаннями в кримінальному судочинстві слід розуміти сукупність знань у будь-якій сфері людської діяльності – науки, техніки, мистецтва, ремесла і т. п. (крім правових знань дізнавача, слідчого, прокурора і судді), – набутих у результаті спеціальної підготовки або професійного досвіду, які використовуються для отримання доказової чи іншої інформації, необхідної для розкриття та розслідування злочинів» [3]. Таке формулювання спеціальних знань є подібним до того, яке надає Ю. М. Мирошниченко, а саме – це система

відомостей, отриманих обізнаною особою в результаті навчання, теоретичної чи практичної діяльності в різних галузях науки, техніки, творчості, ремесел, промислів тощо, які використовуються в передбачених законом формах із метою сприяння правосуддю [13, с. 20]. Останню тезу в роз'ясненні терміна «спеціальні знання» ми вважаємо більш наближеною до форми нормативного визначення, яке описує його сутність у стислому формулюванні цього поняття та водночас містить всі складові особливості:

1) можливість їх набуття;

2) необхідність існування певного (достатнього) їх обсягу в суб'єкта судової експертизи;

3) процесуальний характер їх використання;

4) цільова їх спрямованість у доказовому забезпеченні правосуддя.

Наведене дає змогу конкретизувати загальне формулювання визначення «компетенція» експертів, залучених до участі в кримінальному провадженні під час досудового розслідування випадків викрадення електричної енергії: компетенція судових експертів, що залучаються під час досудового розслідування випадків викрадення електричної енергії, визначається процесуальним порядком, передбаченими законодавчими нормами, та передбачає:

1) здобуття вищої освіти не нижче ніж другий рівень за ступенем магістра за однією з освітніх програм:

– електроенергетика, електричні мережі та системи;

– електротехнічні системи та комплекси;

– комп'ютеризоване управління енергетичними системами;

– електричні машини та апарати;

– промислова електроніка;

– електромеханічні системи автоматизації та електропривод;

– електричний транспорт (трамваї, тролейбуси, залізниця);

– електромеханіка та електропобутова техніка;

– автоматизація, комп'ютерно-інтегровані технології та робототехніка;

з оцінюванням знань за відповідними курсами електротехніки:

– теоретичні та/або фізичні основи електротехніки (ТОЕ та/або ФОЕ);

– електричні вимірювання та прилади;

– енергетичні системи та мережі;

– теорія автоматичного управління (ТАУ);

– промислова електроніка;

2) наявність досвіду практичної роботи в електроустановках різного призначення, що передбачає вміння складання електричних схем для проведення електричних випробувань та вимірювань, організацію проведення робіт в електроустановках тощо;

3) наявність знань і розуміння нормативних вимог щодо електробезпеки;

4) проходження відповідної підготовки та стажування в державних спеціалізованих установах Міністерства юстиції України за програмами:

– підготовки з теоретичних, організаційних і процесуальних питань судової експертизи;

– стажування за експертною спеціальністю 10.18 – Дослідження технічної експлуатації електроустаткування, знання та вільне володіння положеннями таких судово-експертних методик, внесених до Реєстру методик проведення судових експертиз МЮ України, як-от:

а) Методика дослідження засобів обліку електричної енергії та схем їх підключення з метою вирішення діагностичних завдань (реєстраційний код 0.1.21) [18];

б) Методика проведення судової електротехнічної експертизи (реєстраційний код 10.18.03) [18];

в) Методика дослідження впливу електромагнітного випромінювання на прилади обліку електричної енергії для вирішення ситуаційно-діагностичних завдань (реєстраційний код 10.18.04) [18];

г) Методика дослідження впливу магнітного поля на прилади обліку електричної енергії (реєстраційний номер 10.18.05) [18];

д) Методика дослідження випадків недотримання нормативних вимог у споживанні електричної енергії. На сьогодні зазначена методика перебуває на стадії розробки. Відповідна науково-дослідна робота виконується в Національному науковому центрі «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» за тематичним планом Міністерства юстиції України НДР, що виконуються за кошти державного бюджету;

5) проходження у відповідному порядку [16] процедури атестації та отримання кваліфікації судового експерта за спеціальністю 10.18 – Дослідження технічної експлу-

атації електроустаткування, підтвердження підвищення кваліфікації судового експерта тощо;

6) практичне дотримання в судово-експертній діяльності вимог статті 69 (Експерт), 70 (Відповідальність експерта), 101 (Висновок експерта), 102 (Зміст висновку експерта), 242 (Підстави проведення експертизи), 243 (Порядок залучення експерта), 244 (Розгляд слідчим суддею клопотання про проведення експертизи), 332 (Проведення експертизи за ухвалою суду), 356 (Допит експерта в суді) КПК України [10] тощо.

Висновки. Дослідження засад застосування спеціальних знань під час розслідування кримінальних правопорушень за фактами викрадення електричної енергії на сучасному етапі розвитку судової електротехнічної експертизи дає змогу дійти таких основних висновків:

1. У контексті розбудови судової електротехнічної експертизи розглянуто становлення та розвиток застосування спеціальних знань під час розслідування кримінальних правопорушень за фактами викрадення електричної енергії.

2. З'ясовано, що науковий доробок щодо використання спеціальних знань у кримінальних провадженнях широкий і представлений у монографіях, наукових статтях, дисертаційних дослідженнях. Доведено, що використання спеціальних знань у формі судової електротехнічної експертизи за фактами викрадення електричної енергії для правового забезпечення доказів у досудовому розслідуванні або в судовому розгляді є необхідною процесуальною нормою та достатньою дією для вирішення завдань слідства у випадках викрадення електричної енергії за наданими матеріалами й об'єктами. Процесуальне використання інших форм спеціальних знань без призначення проведення судової електротехнічної експертизи є недостанім засобом для вирішення питань слідства у випадках викрадення електричної енергії.

3. За проведеним аналізом наукових публікацій констатована недостатність визначення поняття «компетенції експерта» в дослідженні випадків викрадення електричної енергії. Акцентовано увагу на потребі структурування наукових напрацювань щодо визначення компетенції експертів, залучених до участі в кримінальному провадженні під час досудового розслідування випадків викрадення електричної енергії.

4. Сформульовані складові структури спеціальних знань і процесуальні вимоги законодавчих норм, які системно визначають компетенцію експертів, залучених до участі в кримінальному провадженні під час досудового розслідування випадків викрадення електричної енергії.

Список використаної літератури:

1. Бідняк В. А., Бідняк Г. С., Чаплинський К. О. Теоретичні, правові та праксеологічні засади використання спеціальних знань під час розслідування злочинів, пов'язаних із державним фінансуванням в галузі охорони здоров'я : монографія. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2021. 206 с.
2. Боднар А. В. Використання спеціальних знань під час розслідування знищення або пошкодження майна : дис. … канд. юрид. наук. Київ, 2019. 200 с.
3. Бондаренко О. О. Процесуальний статус обізнаних осіб та їх правовідносини з дізнавачем і слідчим у кримінальному судочинстві : дис. … канд. юрид. наук. Нац. ун-т внутрішніх справ. Харків, 2004. 260 с.
4. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) Уклад. і голов. ред. Бусел В. Т. Київ : Ірпінь ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.
5. Галушко А. В. Експерт як учасник кримінального провадження: теоретичний аспект. *Право і суспільство.* 2017. № 5. С. 237–243. URL: https://elar.navs.edu.ua/server/api/core/bitstreams/79d1d536-4865-4bdf-8e48-401333d033c2/content (дата звернення: 25.09.2026).
6. Демидова Є. Є., Домашенко О. М., Колеснікова І.А., Латиш К. В. Судовий експерт як суб'єкт судово-експертної діяльності: правовий статус. *Юридичний науковий електронний журнал.* 2022. № 5. С. 549–553. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-5/132.
7. Дудич А. В. Експерт як учасник кримінального провадження : дис. … канд. юрид. наук : 12.00.09. Одеса, 2016. 253 с.
8. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень, затв. наказом Міністерства юстиції України 08.10.1998 № 53/5 (у редакції наказу Міністерства юстиції

України від 26.12.2012 № 1950/5). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98 (дата звернення: 25.09.2026).
9. Клименко Н. І. Загальна теорія судової експертології : монографія. Тернопіль : Крок, 2018. 262 с.
10. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI (зі змін. та допов.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text (дата звернення: 25.09.2026).
11. Кузьмічов В. С., Пиріг І. В. Використання спеціальних знань при розслідуванні розкрадань вантажів на залізничному транспорті : монографія. Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ; Ліра ЛТД, 2008. 168 с.
12. Максимів Л. В. Процесуальний статус експерта у кримінальному провадженні: окремі аспекти. *Порівняльно-аналітичне право*. 2020. № 2. С. 205–207. URL: https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/35561/1/%d0%9f%d0%a0%d0%9e%d0%a6%d0%95%d0%a1%d0%a3%d0%90%d0%9b%d0%ac%d0%9d%d0%98%d0%99%20%d0%a1%d0%a2%d0%90%d0%a2%d0%a3%d0%a1%20%d0%95%d0%9a%d0%a1%d0%9f%d0%95%d0%a0%d0%a2%d0%90.pdf (дата звернення: 25.09.2026).
13. Мирошниченко Ю. М. Використання спеціальних знань під час судового розгляду кримінальних справ / за ред. проф. М. Г. Щербаковського. Харків : Харківський національний університет внутрішніх справ, 2022. 97 с.
14. Основи судової експертизи : навчальний посібник для фахівців, які мають намір отримати або підтвердити кваліфікацію судового експерта / авт.-уклад.: Л. М. Головченко, А. І. Лозовий, Е. Б. Сімакова-Єфремян та ін. Харків : Право, 2016. 928 с.
15. Пиріг І. В., Бідняк Г. С. Використання спеціальних знань на досудовому розслідуванні : навч. посібник. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2019. 140 с.
16. Порядок проведення Центральною експертно-кваліфікаційною комісією при Міністерстві юстиції України атестації судових експертів [Чинний від 25.06.2025]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0694-25#Text (дата звернення: 25.09.2026).
17. Про судову експертизу : Закон України № 4038-XII. *Відомості Верховної Ради України* (ВВР), 1994, № 28, ст. 232 [Чинний від 21.04.1994]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text (дата звернення: 25.09.2026).
18. Реєстр методик проведення судових експертиз МЮ України. URL: https://rmpse.minjust.gov.ua/ (дата звернення: 25.09.2026).
19. Романюк Б. В. Сучасні теоретичні та правові проблеми використання спеціальних знань у досудовому слідстві : дис. … канд. юрид. наук. Київ, 2002. 222 с.
20. Сенченко Н. М., Ющенко М. С. Участь експерта у кримінальному провадженні. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2021. № 3. С. 227–231. DOI: https://doi.org/10.24144/2788-6018.2021.03.42.
21. Сімакова-Єфремян Е. Б. До питання про введення у кримінальне процесуальне законодавство поняття «висновок спеціаліста». *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2019. № 20. С. 110–120.
22. Сімакова-Єфремян Е. Б. Інтеграційні процеси в судовій експертизі: сутність та проблемні питання комплексних досліджень. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2016. Вип. 16. С. 172–183.
23. Сімакова-Єфремян Е. Б. Комплексні судово-експертні дослідження: теорія та практика : монографія. Харків : Право, 2016. 456 с.
24. Тимчишин А. М. Спеціальні знання у кримінальному процесі України: теорія та практика : дис. … доктора юридичних наук : 12.00.09. Кропивницький, 2023. 438 с.
25. Шепітько В. Ю. Проблеми використання спеціальних знань крізь призму сучасного кримінального судочинства в Україні. *Судова експертиза*. 2014. № 1. С. 11–18.
26. Щербаковський М. Г. Консультаційна функція спеціаліста у кримінальному провадженні. *Криміналістика і судова експертиза*. 2017. Вип. 62. С. 43–51. URL: https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/5f5fec68-d7a7-46c2-925d-c411bf346092/content (дата звернення: 25.09.2026).
27. Щербаковський М. Г. Критерії та види процесуальних порушень як підстави недопустимості висновку експерта. *Вісник ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка*. 2022. Вип. 3 (99). С. 173–185. URL: https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/1aa825e6-3fcd-4660-a7e5-cdf5c751085d/content (дата звернення: 25.09.2026).

28. Щербаковський М. Г. Проведення та використання судових експертиз у кримінальному провадженні : монографія. Харків : В деле, 2015. 560 с.
29. Щербаковський М. Г., Щербаковська Л. П. Компетенція і компетентність судового експерта. *Криміналістика та судова експертиза*. 2013. Вип. 58. Ч. 2. С. 95–104.

References:

1. Bidniak, V. A., Bidniak, H. S., & Chaplynskyi, K. O. (2021). Teoretychni, pravovi ta praxeolohichni zasady vykorystannia spetsialnykh znan pid chas rozsliduvannia zlochyniv, poviazanykh iz derzhavnym finansuvanniam v haluzi okhorony zdorovya [Theoretical, legal and praxeological principles of using special knowledge during the investigation of crimes related to state financing in the field of healthcare] (Monograph). Vydavnychyi dim “Helvetyka” [in Ukrainian].
2. Bodnar, A. V. (2019). Vykorystannia spetsialnykh znan pid chas rozsliduvannia znyshchennia abo poshkodzhennia maina [The use of special knowledge during the investigation of destruction or damage to property] (*Candidate dissertation*, National Academy of Internal Affairs) [in Ukrainian].
3. Bondarenko, O. O. (2004). Protsesualnyi status obiznanykh osib ta yikh pravovidnosyny z dõznavatsem i slidchym u kryminalnomu sudochynstvi [Procedural status of knowledgeable persons and their legal relationship with the inquirer and investigator in criminal proceedings] [*Candidate dissertation*, National University of Internal Affairs] [in Ukrainian].
4. Busel, V. T. (Ed.). (2005). Velykyi tlumachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy (z dod. i dopov.) [Large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language (with add. and suppl.)]. VTF “Perun” [in Ukrainian].
5. Halushko, A. V. (2017). Ekspert yak uchasnyk kryminalnoho provadzhennia: teoretychnyi aspekt [Expert as a participant in criminal proceedings: Theoretical aspect]. *Pravo i suspilstvo*, 5, 237–243. Retrieved from: https://elar.navs.edu.ua/server/api/core/bitstreams/79d1d536-4865-4bdf-8e48-401333d033c2/content [in Ukrainian].
6. Demydova, Ye. Ye., Domashenko, O. M., Kolesnikova, I. A., & Latysh, K. V. (2002). Sudovyi ekspert yak subiekt sudovo-ekspertnoi diialnosti: pravovyi status [Forensic expert as a subject of forensic expert activity: Legal status]. *Juridical Scientific Electronic Journal*, 5, 549–553. https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-5/132 [in Ukrainian].
7. Dudych, A. V. (2016). Ekspert yak uchasnyk kryminalnoho provadzhennia [Expert as a participant in criminal proceedings] (*Candidate dissertation*, Odesa State University of Internal Affairs) [in Ukrainian].
8. Ministry of Justice of Ukraine (1998, October 8). Instruktsiia pro pryznachennia ta provedennia sudovykh ekspertyz ta ekspertnykh doslidzhen [Instruction on the appointment and conduct of forensic examinations and expert research]. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98 [in Ukrainian].
9. Klymenko, N. I. (2018). Zahalna teoriia sudovoi ekspertolohii [General theory of forensic expertology] (Monograph). Krok [in Ukrainian].
10. Verkhovna Rada of Ukraine (2012, April 13). Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy No. 4651-VI [Criminal Procedure Code of Ukraine No. 4651-VI]. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text [in Ukrainian].
11. Kuzmichov, V. S., & Pyrih, I. V. (2008). Vykorystannia spetsialnykh znan pry rozsliduvanni rozkradan vantazhiv na zaliznychnomu transporti [The use of special knowledge in the investigation of cargo thefts in railway transport] (Monograph). Dnipropetrovskyi derzhavnyi universytet vnutrishnikh sprav; Lira LTD [in Ukrainian].
12. Maksymiv, L. V. (2020). Protsesualnyi status eksperta u kryminalnomu provadzhenni: okremi aspekty [Procedural status of an expert in criminal proceedings: Certain aspects]. *Porivnialno-analitychne pravo*, 2, 205–207 [in Ukrainian].
13. Myroshnychenko, Yu. M. (2022). Vykorystannia spetsialnykh znan pid chas sudovoho rozhliadu kryminalnykh sprav [The use of special knowledge during the trial of criminal cases] (M. H. Shcherbakovskyi, Ed.). Kharkivskyi natsionalnyi universytet vnutrishnikh sprav [in Ukrainian].
14. Holovchenko, L. M., Lozovyi, A. I., & Simakova-Efremian, E. B. (Eds.) (2016). Osnovy sudovoi ekspertyzy [Fundamentals of forensic science] (Study guide). Pravo [in Ukrainian].
15. Pyrih, I. V., & Bidniak, H. S. (2019). Vykorystannia spetsialnykh znan na dosudovomu rozsliduvanni [The use of special knowledge at the pre-trial investigation] (Study guide). Dnipropetrovskyi derzhavnyi universytet vnutrishnikh sprav [in Ukrainian].

16. Ministry of Justice of Ukraine (2025). Poryadok provedennia Tsentralnoiu ekspertno-kvalifikatsiinoiu komisiiu pry Ministerstvi yustytsii Ukrainy atestatsiyi sudovykh ekspertiv [Procedure for conducting certification of forensic experts by the Central Expert-Qualification Commission under the]. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0694-25#Text [in Ukrainian].
17. Verkhovna Rada of Ukraine (1994). Pro sudovu ekspertyzu [On forensic science]: Law of Ukraine No. 4038-XII. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR)*, 28, Art. 232. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text [in Ukrainian].
18. Ministry of Justice of Ukraine (n. d.). Reiestr metodyk provedennia sudovykh ekspertyz MYu Ukrainy [Register of methods of forensic examinations of the Ministry of Justice of Ukraine]. Retrieved from: https://rmpse.minjust.gov.ua/ [in Ukrainian].
19. Romaniuk, B. V. (2002). Suchasni teoretychni ta pravovi problemy vykorystannia spetsialnykh znan u dosudovomu slidstvi [Modern theoretical and legal problems of using special knowledge in pre-trial investigation] (*Candidate dissertation*, National Academy of Internal Affairs) [in Ukrainian].
20. Senchenko, N. M., & Yushchenko, M. S. (2021). Uchast eksperta u kryminalnomu provadzhenni [Participation of an expert in criminal proceedings]. *Analitychno-porivnialne pravoznavstvo*, 3, 227–231. https://doi.org/10.24144/2788-6018.2021.03.42 [in Ukrainian].
21. Simakova-Efremian, E. B. (2019). Do pytannia pro vvedennia u kryminalne protsesualne zakonodavstvo poniattia “vysnovok fakhivtsia” [On the issue of introducing the concept of “specialist's conclusion” into criminal procedural legislation]. *Teoriia ta praktyka sudovoi ekspertyzy i kryminalistyky*, 20, 110–120 [in Ukrainian].
22. Simakova-Efremian, E. B. (2016). Intehratsiini protsesy v sudoviy ekspertyzi: sutnist ta problemni pytannia kompleksnykh doslidzhen [Integration processes in forensic science: Essence and problematic issues of complex research]. *Teoriia ta praktyka sudovoi ekspertyzy i kryminalistyky*, 16, 172–183 [in Ukrainian].
23. Simakova-Efremian, E. B. (2016). Kompleksni sudovo-ekspertni doslidzhennia: teoriia ta praktyka [Complex forensic expert research: Theory and practice] (Monograph). Pravo [in Ukrainian].
24. Tymchyshyn, A. M. (2023). Spetsialni znannia u kryminalnomu protsesi Ukrainy: teoriia ta praktyka [Special knowledge in the criminal process of Ukraine: Theory and practice] (*Doctoral dissertation*, National Academy of Internal Affairs) [in Ukrainian].
25. Shepitko, V. Yu. (2014). Problemy vykorystannia spetsialnykh znan kriz pryzmu suchasnoho kryminalnoho sudochynstva v Ukraini [Problems of using special knowledge through the prism of modern criminal proceedings in Ukraine]. *Sudova ekspertyza*, 1, 11–18 [in Ukrainian].
26. Shcherbakovskyi, M. H. (2017). Konsultatsiyna funktsiya spetsialista u kryminalnomu provadzhenni [Consultative function of a specialist in criminal proceedings]. *Kryminalistyka i sudova ekspertyza*, 62, 43–51 [in Ukrainian].
27. Shcherbakovskyi, M. H. (2022). Kryteriyi ta vydy protsesualnykh porushen yak pidstavy nedopuscmydosti vysnovku eksperta [Criteria and types of procedural violations as grounds for the inadmissibility of an expert's conclusion]. *Visnyk LDUVS im. E. O. Didorenka*, 3(99), 173–185 [in Ukrainian].
28. Shcherbakovskyi, M. H. (2015). *Provedennia ta vykorystannia sudovykh ekspertyz u kryminalnomu provadzhenni* [Conducting and using forensic examinations in criminal proceedings] (Monograph). V dele [in Ukrainian].
29. Shcherbakovskyi, M. H., & Shcherbakovska, L. P. (2013). Kompetentsiia i kompetentnist sudovoho eksperta [Competence and competency of a forensic expert]. *Kryminalistyka ta sudova ekspertyza*, 58(2), 95–104 [in Ukrainian].

Serhii Rohalin. Competence of experts in criminal proceedings regarding the theft of electrical energy

In the context of developing forensic electrotechnical expertise, this study examines the formation and development of applying specialized knowledge during the investigation of criminal offenses related to the theft of electrical energy, as well as the competence of experts in these proceedings. The purpose of this work is to analyze the formation and development of the concept of “expert competence,” and to identify

the structural components of specialized knowledge along with the procedural requirements of legislative norms that systematically determine the competence of experts. The methodological basis of the research comprises general scientific and special methods, particularly analysis, synthesis, and generalization, as well as dialectical and comparative methods.

The theoretical and applied aspects of the concept of "specialized knowledge" are explored, along with its application for the legal provision of evidence in pre-trial investigations or court proceedings as a procedural norm to achieve investigative objectives in cases of electrical energy theft. It is noted that the procedural use of other forms of specialized knowledge, without commissioning a forensic electrotechnical examination, is an insufficient means for resolving investigative issues in cases of electrical energy theft.

It is demonstrated that an expert's conclusion is self-sufficient—that is, it represents the complete result of the research and the full embodiment of the forensic expert's specialized knowledge regarding the issue addressed by the authorized persons' expert task, based on the available baseline data from the case materials. The study formulates the structural components of specialized knowledge and the procedural requirements of legislative norms that systematically define the competence of experts involved in criminal proceedings during the pre-trial investigation of electrical energy theft cases.

***Keywords**: expert competence, specialized knowledge, specialized training, internship, certification, qualification of a forensic expert.*

Дата першого надходження статті до видання: 28.09.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 22.10.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 18.11.2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії
відкритого доступу (CC BY 4.0)